

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

***PLA PER A LA LLENGUA
I LA COHESIÓ SOCIAL***

Annex 1: Pla per a l'alumnat de la comunitat gitana

Índex

Presentació	3
Currículum i comunitat gitana	4
Plans d'entorn amb actuacions específiques i comunitat gitana	5
Formació dels professionals del Departament d'Educació	8
Projectes específics en centres docents	9
Col·laboració amb entitats i constitució de xarxes	11
Llengua romanó/caló	13
Alumnat nouvingut de la comunitat gitana	14

Presentació

La comunitat gitana és present al nostre país des de fa més de 500 anys. No obstant, la relació i la comunicació no sempre han estat fàcils, fins al punt que avui en dia encara persisteixen en la nostra societat determinats estereotips i prejudicis socials que són motivats sovint pel desconeixement, i són una font inqüestionable d'exclusió social de membres d'aquesta comunitat.

Altrament, la comunitat gitana ha mantingut durant aquests anys unes característiques pròpies com a comunitat, amb uns valors compartits. Al mateix temps, ha anat canviant i ha estat capaç d'articular llaços per viure en contextos socials diversos, adaptant-se a aquestes situacions i entorns nous sense perdre els seus propis trets diferencials.

Això no obstant, la comunitat gitana es veu afectada pels profunds canvis i per la major complexitat que la nostra societat experimenta, així com també per les noves causes d'exclusió social i de desigualtat. La pèrdua d'alguns elements culturals tradicionals i l'augment de la pobresa entre la població gitana està generant una gran diversitat i heterogeneïtat dins de la pròpia comunitat. Davant d'aquesta situació cal que les actuacions que es puguin impulsar siguin globals i, al mateix temps, diferenciades segons cada situació singular.

El Departament d'Educació, coneixedor d'aquesta realitat, està convençut que cal una acció ferma en el terreny de l'educació. L'escola, a través de l'educació intercultural, pot contribuir a crear oportunitats educatives significatives per a tot l'alumnat en un entorn de diàleg i convivència, ajudant així a superar estereotips. L'educació pot esdevenir un poderós instrument d'equitat i cohesió social, contribuint de manera positiva al fet que la comunitat gitana participi plenament de la vida social, aportant a la nostra societat determinats valors que la poden enriquir.

Amb aquesta finalitat i en relació amb la comunitat gitana, el Departament d'Educació ha previst les actuacions següents:

- Afavorir el coneixement de la comunitat gitana per part dels no gitanos.
- Fomentar la integració d'aquells col·lectius de la comunitat gitana que viuen en condicions de pobresa i marginació.
- Fomentar la participació tant de l'alumnat com de les famílies de la comunitat gitana.
- A través d'actuacions adreçades a la pròpia comunitat gitana, que aquesta pugui preservar la seva identitat i els seus valors.
- Impulsar la formació intercultural dels professionals de l'educació, la recerca i la innovació educativa.

Aquestes actuacions s'inscriuen en el **Pla per la llengua i la cohesió social** elaborat pel Departament d'Educació que pretén, entre els seus objectius, la integració educativa, social i cultural de tot l'alumnat de Catalunya amb independència del seu origen i condició social. Al mateix temps, es situen en un marc més ampli i global com és el **Pla integral del poble gitano** que impulsa el Govern de la Generalitat de Catalunya.

Cal assenyalar també que totes aquestes actuacions pretenen la participació, col·laboració i complicitat de les entitats gitanes, condició imprescindible per tal de fer-les possibles.

Currículum i comunitat gitana

Malgrat els anys de convivència, la riquesa cultural de la comunitat gitana continua essent força desconeguda per gran part de la població catalana. Malauradament, la concepció d'una educació assimilacionista ha mantingut les aportacions culturals d'aquesta comunitat al marge dels currículums oficials.

Ben al contrari, els nous paradigmes que, avui, propugna l'educació intercultural ens porten a descobrir la importància que té el reconeixement d'aquesta comunitat dins el currículum, per aconseguir una educació de qualitat i un sistema integrador que fomenti el diàleg, la participació i una veritable convivència que doni com a fruit una bona cohesió social futura.

Objectiu general:

Afavorir el coneixement de la comunitat gitana per part de tota la població catalana.

Objectius específics:

Assegurar la incorporació de la riquesa cultural de la comunitat gitana, i posar en evidència els prejudicis i els estereotips que l'envolten, en el currículum escolar.

Garantir que en el desplegament de l'educació intercultural es tingui en compte l'especificitat de l'alumnat de la comunitat gitana.

Assegurar que el Pla d'acollida dels centres educatius tingui en compte específicament l'alumnat de la comunitat gitana.

Proporcionar material didàctic als centres educatius per fer conèixer aspectes rellevants de la riquesa cultural de la comunitat gitana.

Promoure que els materials didàctics i els llibres de text reflecteixin elements culturals de la comunitat gitana i s'evitin estereotips.

Línies d'intervenció:

Elaboració de pautes i orientacions per al desplegament del currículum.

Elaboració de pautes i orientacions per al desplegament de l'educació intercultural.

Elaboració d'orientacions per al Pla d'acollida adreçades a tota la comunitat educativa (professorat, famílies, personal auxiliar, no docent, etc) i seguiment del desenvolupament d'aquest Pla.

Elaboració i difusió de materials específics per a les àrees curriculars (material per a l'alumnat i per al professorat)

Elaboració d'un protocol adreçat a les editorials.

Plans d'Entorn amb actuacions específiques i comunitat gitana

Els profunds canvis de la nostra societat, que provoquen noves causes d'exclusió social i fan que s'agreugin les desigualtats, tenen una incidència especial en aquells col·lectius de la comunitat gitana que viuen en condicions de pobresa i marginació.

La desestructuració del teixit social propi de la comunitat gitana en entorns especialment empobrits, provocada per causes estructurals de la nostra societat, que se superposa a la marginació, forjada a partir de prejudicis i estereotips ancestrals, fan que els reptes educatius d'aquest col·lectiu, en zones socioculturalment desfavorides, prenguin una dimensió que fa necessària una intervenció singular des de tots els àmbits i sigui necessari impulsar Plans d'Entorn amb actuacions específiques en zones amb un alt percentatge d'alumnat de la comunitat gitana.

Objectiu general:

Fomentar la integració d'aquells col·lectius de la comunitat gitana que viuen en condicions de pobresa i marginació.

Objectius específics:

Realitzar una diagnosi de les actuacions educatives que es porten a terme en el marc de la comunitat gitana per tal de disposar de models de bones pràctiques i donar a conèixer experiències reeixides.

Tenir coneixement actualitzat de la realitat de la població de la comunitat gitana en els centres escolars per tal de definir el mapa i les línies d'intervenció.

Potenciar Plans d'Entorn amb actuacions específiques en zones socioculturalment desfavorides amb alt percentatge d'alumnat de la comunitat gitana.

Reduir la incidència de determinades problemàtiques que afavoreixen l'exclusió escolar i social i que tenen una repercussió significativa amb alumnat de la comunitat gitana:

- ✓ Absentisme i abandó escolar.
- ✓ Discriminació de gènere.
- ✓ Dificultats pel seguiment d'estudis postobligatoris
- ✓ Dificultats d'inserció laboral.
- ✓ Manca de recursos econòmics
- ✓ Carències educatives de les famílies
- ✓ Degradació de l'entorn

Línies d'intervenció:

Coneixement i anàlisi dels diversos projectes educatius que es porten a terme i de les entitats i institucions implicades en cadascun per tal de donar a conèixer experiències i models de bones pràctiques mitjançant diferents punt d'informació, de les entitats de la comunitat gitana i dels propis centres educatius.

Coneixement de la realitat de les localitats, zones i centres escolars amb presència significativa d'alumnat de la comunitat gitana.

Promoció d'estructures operatives que permetin facilitar el desenvolupament de Plans d'Entorn específics en col·laboració amb altres Departaments, Administració local, Diputacions, entitats gitanes...

- Una fase de coneixement i diagnosi de la situació i de planificació de l'actuació.
- Una fase d'activació del sistema de participació.
- Una fase de disseny de propostes i actuacions per aconseguir canvi de situació.
- Una fase d'avaluació i conclusions.

Prevenició i tractament de l'absentisme i l'abandó escolar per part de l'alumnat de la comunitat gitana:

- Coneixement de dades, anàlisi d'indicadors, elaboració de propostes d'actuació.
- Col·laboració i coordinació amb els plans d'absentisme local.
- Col·laboració amb entitats gitanes.
- Participació i col·laboració dels assessors LIC en les actuacions previstes a nivell de zona i de centre.
- Formació de mediadors de la comunitat gitana que actuaran en les zones.
- Assessorament i orientacions a centres.
- Foment d'acords i/o convenis amb associacions i entitats per tal de millorar l'escolarització de l'alumnat especialment de l'etapa ESO.

Promoció escolar de les noies de la comunitat gitana:

- Disposició de dades estadístiques de l'escolarització de les alumnes per a l'anàlisi i la proposta de noves actuacions.
- Seguiment de l'escolarització de les nenes de la comunitat gitana i especialment de la continuació dels estudis i de la seva promoció educativa.
- Facilitació a les entitats gitanes, especialment les que tinguin relació amb les dones, d'espais en els centres docents per a l'orientació i seguiment escolar de les nenes.
- Realització de sessions de treball i d'intercanvi conjunt amb associacions de la comunitat gitana de dones pel que fa a l'aspecte educatiu.
- Proposta de realització d'actuacions conjuntes amb l'Institut Català de la Dona.

Promoure programes d'ajuda per a realitzar estudis postobligatoris.

Promoure programes per a la inserció laboral i transició al món laboral per a l'alumnat amb fracàs escolar

Accés als ajuts econòmics per part de l'alumnat de la comunitat gitana pertanyent a famílies socioeconòmicament desfavorides:

- Facilitació, mitjançant convocatòries ordinàries i/o específiques, per a:
 - Dotació de beques per a la compra de material i llibres de text.
 - Dotació de beques de menjador.
 - Dotació d'ajuts als centres per a la realització d'activitats complementàries i extraescolars.
 - Dotació d'ajuts per a la continuació d'estudis postobligatoris.
- Seguiment per part dels assessors/es LIC i dels/les treballadors/es socials dels EAP per tal de garantir que la informació sobre aquests ajuts arriba a les famílies.
- Coordinació amb les associacions o entitats gitanes per al seguiment d'aquest tema.

Promoció d'activitats extraescolars que afavoreixin la inserció socioeducativa dels nois i noies de la comunitat gitana.

Promoció de programes específics d'educació de les famílies (alfabetització, tallers professionalitzadors, llengua catalana, economia domèstica, alimentació, educació dels fills, resolució de conflictes...).

Col·laboració amb altres Departaments, Administració local, Diputacions, entitats gitanes... en programes de prevenció i tractament de la degradació de l'entorn:

- Programes específics d'atenció higienico-sanitària i d'educació per a la salut.
- Programes de prevenció de maltractaments.
- Programes de prevenció de la delinqüència.
- Programes de seguiment de casos d'abandó familiar.
- Altres

Formació dels professionals del Departament d'Educació

La formació del professorat i dels professionals dels serveis educatius que faciliten assessorament i orientació als centres és, sens dubte, un element clau per donar una resposta educativa adequada a l'alumnat de la comunitat gitana, com ho és per a tot l'alumnat.

És aquesta formació la que permetrà anar configurant una escola inclusiva basada en el foment de la interacció entre tots els alumnes, la relació, la convivència, el diàleg, l'acompanyament tutorial... i una educació intercultural que fomenti el respecte per les cultures minoritàries i promogui la igualtat de resultats.

Objectiu general:

Impulsar la formació intercultural dels professionals de l'educació, aprofundir el seu coneixement pel que fa a la riquesa cultural que ens aporta la comunitat gitana, proporcionar-los eines per combatre els prejudicis i estereotips i facilitar-los estratègies i instruments que els ajudin a aconseguir la igualtat de resultats per part de tot l'alumnat.

Objectius específics:

Garantir la formació dels assessors/es LIC en la riquesa cultural de la comunitat gitana i en aquells aspectes específics que cal contemplar des dels centres educatius.

Assessorar al professorat de les zones amb més presència d'alumnat de la comunitat gitana.

Promoure la formació i sensibilització dels treballadors i les treballadores socials i altres professionals dels serveis educatius del Departament d'Educació.

Línies d'actuació:

Realització de jornades de sensibilització i formació.

Oferiment de cursos mitjançant el Pla de formació permanent de zona.

Disseny i realització de les activitats de formació.

Projectes específics en centres docents

El centre docent és, en definitiva, qui ajusta la resposta educativa a les necessitats del seu alumnat. Aquest ajustament requereix partir de la singularitat pròpia de l'alumnat i necessita de la participació activa de tota la comunitat educativa especialment dels pares i mares.

És per això que el Departament d'Educació vol potenciar el desenvolupament de projectes específics innovadors en centres que escolaritzen alumnat de la comunitat gitana per tal d'aconseguir una major implicació d'aquest alumnat i de llurs famílies en el centre escolar que ajudi a aconseguir la igualtat de resultats per part d'aquests alumnes.

Objectiu general:

Promoure l'èxit escolar i la implicació de l'alumnat de la comunitat gitana i de llurs famílies en l'entorn escolar.

Objectius específics:

Fomentar el desenvolupament d'estratègies i projectes específics innovadors en centres que escolaritzen alumnat de la comunitat gitana.

Promoure processos d'implicació i de participació en la comunitat escolar per part de les famílies gitanes i d'apropament del centre escolar a la comunitat gitana.

Fomentar espais de trobada per a les famílies en centres amb diversitat d'alumnat que escolaritzen alumnat de la comunitat gitana.

Promoure la formació de pares i mares de la comunitat gitana per tal que puguin esdevenir elements dinamitzadors i sensibilitzadors de la seva pròpia comunitat pel que fa a la importància de l'escola.

Línies d'intervenció:

Impulsar projectes escolars que fomentin actuacions comunitàries i/o metodologies inclusives que ajudin a la motivació i a l'aprenentatge escolar per part de l'alumnat de la comunitat gitana.

Definir estratègies que ajudin a prevenir i pal·liar el fracàs escolar: adequació de continguts, pautes per a l'organització escolar, metodologies alternatives, tutorització...

Establir lligams i col·laboracions amb grups de treball de professionals de l'educació, d'entitats, universitats, etc. que desenvolupin estudis i projectes que ajudin a promoure l'èxit escolar i la implicació de l'alumnat de la comunitat gitana i de llurs famílies en l'entorn escolar.

Organització de cursos-taller adreçats a fomentar la relació entre pares-mares de la comunitat gitana i no gitana, i a reflexionar conjuntament sobre el tractament de determinats temes educatius.

Organització de cursos de formació per pares i mares de la comunitat gitana especialment sensibles per tal que puguin esdevenir elements dinamitzadors:

- Relació de pares i mares de la comunitat gitana amb el professorat.
- Importància de l'escola per fomentar la inclusió social.
- Escolarització i gènere (atenció específica a les nenes de la comunitat gitana).
- Participació i col·laboració dels pares i mares amb el centre educatiu, reforçant els mecanismes d'expressió, diàleg.
- Gestió dels conflictes...

Col·laboració amb entitats i constitució de xarxes

Pretendre marcar les pautes per a l'educació escolar dels nois i noies de la comunitat gitana sense comptar amb la col·laboració i les aportacions de les entitats gitanes no tindria cap sentit. Per aquest motiu és imprescindible establir una interacció constant entre el Departament d'Educació i les entitats gitanes per tal de definir línies d'actuació conjuntes que ajudin a sensibilitzar a les famílies gitanes respecte a la importància que l'entorn escolar té per als seus fills i filles i que garanteixi l'adequació del marc escolar a les necessitats pròpies d'aquest alumnat.

En aquest sentit és necessari tenir en compte la territorialització de la comunitat gitana, fruit de l'aliança entre famílies, i per tant cal establir contacte amb totes aquelles entitats més properes que poden incidir d'una manera més directa, però també és important comptar amb la col·laboració d'entitats i associacions gitanes més extenses, que actuïn en altres països europeus, i no oblidar les entitats que, tot i no pertànyer a la comunitat gitana, destaquen en treball de recerca i col·laboració amb aquesta comunitat.

Objectiu general:

Establir xarxes interactives de coordinació i col·laboració amb les entitats gitanes o que treballen en aquest àmbit.

Objectius específics:

Promoure sessions periòdiques de treball conjunt entre el Departament d'Educació i entitats de la comunitat gitana.

Promoure la formació de xarxes amb entitats i associacions de la comunitat gitana i altres no gitanes que actuïn en aquest camp.

Promoure la col·laboració amb entitats que realitzen activitats, dins l'àmbit europeu, pel que fa la promoció de la comunitat gitana.

Línies d'intervenció:

Realització d'una sessió de treball periòdiques amb les associacions i entitats de la comunitat gitana més representatives per tal d'analitzar, valorar i fer el seguiment del procés d'escolarització de l'alumnat de la comunitat gitana.

Constitució de xarxes, a través d'internet, per a la difusió de les actuacions educatives que es fan en aquest camp, promoure l'intercanvi de coneixements i el traspàs d'informació.

Promoció de la creació, a través d'internet, de canals de comunicació permanents pel que fa a l'educació de l'alumnat de la comunitat gitana.

Establiment de sessions periòdiques amb professionals d'Universitats, persones de la comunitat gitana de gran experiència, fundacions (Pere Closa, Jaume Bofill...) i altres, per tractar aspectes educatius relacionats amb la comunitat gitana.

Definir línies de col·laboració específiques amb la Fundació Yehudi Menuhin, la FAGIC, Fundació Pere Closa i altres associacions de la comunitat gitana.

Llengua romanó / caló

El reconeixement i la valoració de la pròpia identitat ha de constituir la base de la interacció imprescindible que s'ha d'establir en un marc educatiu intercultural.

És en aquest sentit que el Departament d'educació, especialment sensible pel que fa el reconeixement i valoració de la llengua pròpia de l'alumnat, considera important donar suport a les associacions i entitats gitanes que promouen el coneixement de la llengua pròpia de la comunitat gitana: el romanó/caló,

Objectiu general:

Afavorir que, a través d'actuacions adreçades a la pròpia comunitat gitana, aquesta pugui preservar la seva identitat i els seus valors.

Objectiu específic:

Promoure el coneixement de la llengua romanó/caló per part de l'alumnat de la comunitat gitana.

Línies d'intervenció:

Facilitació de l'organització de classes de llengua romanó per a l'alumnat de la comunitat gitana en horari extraescolar

Alumnat nouvingut de la comunitat gitana

Un dels aspectes que influeix actualment en la mobilitat de la comunitat gitana és l'entrada a la Unió Europea dels països de l'Est, fet que propicia que algunes famílies assentades en aquells països es traslladin actualment a Catalunya.

Aquestes famílies nouvingudes de la comunitat gitana sovint s'han d'enfrontar amb un conjunt de situacions derivades del desconeixement de l'entorn, de les dificultats de comunicació i d'unes condicions de vida socials i econòmiques desfavorables que fan necessària una actuació específica, amb la col·laboració d'entitats i associacions gitanes, pel que fa a l'acolliment d'aquest alumnat.

Objectiu general:

Afavorir una inserció socioeducativa òptima per part dels nois i noies nouvinguts de la comunitat gitana.

Objectius específic:

Establir plans d'acollida i escolarització per a l'alumnat nouvingut de la comunitat gitana i fer-ne el seguiment.

Línies d'intervenció:

Realització de plans d'acollida específics en zones on arribin quantitats significatives de famílies nouvingudes de la comunitat gitana.

Disposició de servei de traductor/intèrpret orientador en les zones on hi hagi presència d'aquest col·lectiu.

Constitució de taules de treball de zona en aquells casos que sigui necessari, coordinades per la inspecció educativa, i en presència de tècnics d'educació i de l'administració local i de les associacions o representants dels nouvinguts.

Seguiment específic per part dels assessors i tècnics educatius de la zona per a la detecció, prevenció i tractament de possible dèficits que vagin associats a necessitats educatives específiques.

Dotació d'ajuts i beques en els casos que sigui necessari.